ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

# O‘zbekistondagi oltin resurslari va oltin qazib olish texnologiyalari.

**Hamidov A.P[1], Maxmadaminova Sh.S[2] , Ro‘zmamatova M.U[3].**

**[1]Termiz dalat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti assistenti, [2]Termiz dalat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti 4-kurs talabasi, [3]Termiz shahar politexnikumi o’qituvchisi.**

# Gold resources and gold mining technologies in Uzbekistan.

**Hamidov A.P 1, Makhmadaminova Sh.S 2 , Rozmamatova M.U 3 .**

**1Assistant at Termez Dalat University of Engineering and Agrotechnologies, 24th year student at Termez Dalat University of Engineering and Agrotechnologies, 3Teacher at Termez City Polytechnic.**

**Аннотация**

Статья посвящена анализу золотых ресурсов и технологии добычи золота в Узбекистане. В работе рассмотрены крупнейшие месторождения золота, такие как **Мурунтау**, **Зарафшон** и **Кызылкум**, а также их запасы и объемы добычи. Особое внимание уделено химическим процессам, используемым в переработке золота, включая реакции с цианидами для извлечения золота из руды, а также процесс плавки золота и его очистки. В статье подробно описаны экологические риски, связанные с добычей золота, и меры, предпринимаемые для уменьшения воздействия на окружающую среду, включая внедрение инновационных технологий. Также рассмотрены перспективы развития золотодобывающей отрасли Узбекистана с акцентом на цифровизацию и улучшение производственных процессов.

**Abstract**

The article is dedicated to the analysis of gold resources and gold extraction technologies in Uzbekistan. The paper discusses major gold deposits such as **Muruntau**, **Zarafshan**, and **Kyzylkum**, including their reserves and production volumes. Special attention is given to the chemical processes used in gold refining, including cyanide reactions for gold extraction from ore, as well as the process of gold smelting and purification. The article also highlights the environmental risks associated with gold mining and the measures being taken to mitigate the impact on the environment, including the adoption of innovative technologies. Furthermore, the article explores the prospects of Uzbekistan’s gold mining industry, focusing on digitalization and improving production processes.

**Annotatsiya**

Ushbu maqola O'zbekistondagi oltin resurslari va oltin qazib olish texnologiyalariga bag'ishlangan. Maqolada O'zbekistonning yirik oltin konlari, jumladan, **Muruntau**, **Zarafshon** va **Qizilqum** kabi konlarning zaxiralari va qazib olish hajmlari ko'rib chiqilgan. Ayniqsa, oltinni ajratish jarayonida qo'llaniladigan kimyoviy reaktsiyalar, siyanid yordamida oltinni rudadan ajratish, shuningdek, oltin eritish va tozalash jarayonlari batafsil tasvirlangan. Maqolada oltin qazib olishning ekologik xavflari va atrof-muhitga bo'lgan salbiy ta'sirini kamaytirish uchun amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar, jumladan, innovatsion texnologiyalarni joriy etish bo'yicha ko'rilayotgan sa'y-harakatlar ham yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistondagi oltin sanoatining rivojlanish istiqbollari, raqamli texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish jarayonlarini yaxshilashga qaratilgan tashabbuslar hamda bu sohaning kelgusi rivojlanish yo'nalishlari ko'rib chiqilgan.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

**Kirish**. Oltin ishlab chiqarish texnologiyasi bugungi kunda iqtisodiy ahamiyati va strategik o‘rni jihatidan butun dunyoda yirik sanoat tarmog‘iga aylangan. Oltin, nafaqat bezak buyumlari, balki iqtisodiy va moliyaviy tizimlarda ham o‘zining ulkan ahamiyatiga ega bo‘lgan bir necha qiymatli resursdir. Tabiiy boyliklardan bo‘lgan oltin asrlar davomida davlatlar va xalqlar uchun iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim vosita bo‘lib kelgan. Hozirgi kunda oltin ishlab chiqarish texnologiyasi butun dunyo miqyosida rivojlanib, yangi yondashuvlar va innovatsiyalar bilan to‘ldirilgan. Ushbu jarayonlar nafaqat global iqtisodiyotning ayrim segmentlari, balki o‘rta va kichik bizneslar, ekologiya va ijtimoiy barqarorlik nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Oltin qazib olish va uni ishlab chiqarish jarayonlari tarixan qadimiy qadriyatlarga ega bo‘lib, ular har doim ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyotga ta'sir ko‘rsatgan. Shuningdek, oltin ishlab chiqarish texnologiyasi murakkab jarayon bo‘lib, u kon qazib olish, tozalash, eritish va boshqa ko‘plab bosqichlarni o‘z ichiga oladi. Har bir bosqichda qo‘llaniladigan texnologiyalar o‘zgarib boradi, natijada mahsulot sifatini oshirish, atrof-muhitga kam zarar etkazish va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashga qaratilgan yangiliklar joriy etilmoqda.

O‘zbekistonning oltin sanoati haqida gapirganda, so‘nggi yillarda bu soha mamlakat iqtisodiyotida ulkan o‘rin tutayotganini ta'kidlash lozim. O‘zbekiston jahon oltin ishlab chiqarishining yetakchi davlatlaridan biriga aylangan. Buning asosiy sababi, davlatning tabiiy resurslarga bo‘lgan boyligi va oltin qazib olish texnologiyalarini rivojlantirishga qaratilgan strategiyalaridir. Prezident Shavkat Mirziyoyevning kimyo sanoatiga bo‘lgan e'tibori hamda oltin sanoatidagi islohotlar mamlakatda yangi ishlab chiqarish texnologiyalarini joriy etishga, ko‘plab ishlab chiqarish korxonalarini modernizatsiya qilishga, va, albatta, atrof-muhitga zarar keltirmaslikka qaratilgan qarorlarni qabul qilishga olib keldi.

Prezidentning 2020-yil 18-noyabrda qabul qilingan «Oltin sanoatining raqamli transformatsiyasi»ga doir farmoni oltin sanoatini rivojlantirishda muhim qadam bo‘ldi. Ushbu farmon orqali oltin qazib olish, qayta ishlash va eksport qilish jarayonlarida raqamli texnologiyalarni joriy qilishga urg‘u berildi. Bu texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, energiya sarfini kamaytirish va mahsulot sifatini oshirishga yordam beradi. Farmon, shuningdek, oltin sanoatini yanada ekologik toza va samarali qilishga qaratilgan. Prezidentning raqamli transformatsiyani rivojlantirishga qaratilgan strategiyasi mamlakat iqtisodiyotining yangi bosqichga o‘tishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, Prezident Shavkat Mirziyoyev 2021-yilda qabul qilingan «Sanoatni ekologik barqarorlik nuqtai nazaridan rivojlantirish» farmonida oltin sanoatining atrof-muhitga bo‘lgan ta'sirini kamaytirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ko‘rish zarurligini ta'kidlagan. Ushbu farmonda, ayniqsa, oltin ishlab chiqarishdagi atrof-muhitni ifloslantiruvchi jarayonlarni modernizatsiya qilish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash maqsadida zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish vazifalari belgilangan. Bundan tashqari, farmon ekologik monitoring tizimlarini joriy etish va ishlab chiqarish jarayonlarida chiqindilarni kamaytirish bo‘yicha maxsus me'yoriy hujjatlar yaratishni nazarda tutadi.

O‘zbekistonning oltin sanoatiga oid so‘nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish, balki atrof-muhitni himoya qilishga, davlat va xususiy sektorlar o‘rtasida samarali hamkorlikni ta'minlashga yo‘naltirilgan. Prezidentning oltin sanoatini yanada raqobatbardosh va barqaror qilishga qaratilgan qarorlari, jumladan, «Oltin va boshqa qimmatbaho metallarning ishlab chiqarilishi va foydalanilishi to‘g‘risida»gi qaror ham oltin sanoatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu qaror, oltin sanoatida zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga, shu bilan birga, ekologik xavfsizlikni ta'minlashga yordam beradi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

Bundan tashqari, prezidentning qarorlari asosida olib borilgan islohotlar, shuningdek, oltin sanoatida innovatsion texnologiyalarni qo‘llash va raqamli tizimlarni joriy etish orqali iqtisodiyotning yanada mustahkamlanishiga xizmat qilmoqda. Davlat tomonidan o‘tkazilgan yirik infratuzilma islohotlari va oltin sanoatidagi modernizatsiya jarayonlari mamlakatning oltin ishlab chiqarish sohasida jahon bozorida o‘z o‘rnini yanada mustahkamlashga yordam bermoqda.

Prezident Shavkat Mirziyoyevning oltin sanoatini rivojlantirishga doir farmonlari, qarorlari va strategik yo‘nalishlari mamlakatning oltin sanoatini yanada raqobatbardosh va barqaror qilishni maqsad qiladi. Ushbu qarorlar va farmonlar orqali O‘zbekiston oltin sanoatini global miqyosda yanada kuchliroq va samaraliroq qilishga intilmoqda. Yangi texnologiyalar va innovatsiyalar orqali, oltin sanoatining rivojlanishi, nafaqat iqtisodiy o‘sishni ta'minlaydi, balki ekologik xavfsizlik va ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlashga yordam beradi.

**Asosiy qism: O‘zbekistonning oltin zaxiralari va rudalar miqdori.** O‘zbekiston oltin ishlab chiqarish bo‘yicha dunyoda yetakchi o‘rinda turadigan davlatlardan biridir. Mamlakatda ulkan oltin zaxiralari mavjud bo‘lib, bu zaxiralar nafaqat ichki bozorni ta'minlash, balki xalqaro eksport uchun ham katta imkoniyatlarni yaratadi. O‘zbekiston oltin sanoatiga bo‘lgan e'tibori, yangi texnologiyalarni joriy qilish va iqtisodiy o‘sishni ta'minlashga qaratilgan strategiyalar orqali bu sohani rivojlantirmoqda. Ushbu bo‘limda O‘zbekistonning oltin zaxiralari va rudalar miqdori haqidagi ma'lumotlar, shuningdek, mamlakat oltin sanoatining rivojlanishi bilan bog‘liq statistik ma'lumotlar keltiriladi.

**O‘zbekiston oltin zaxiralari.** O‘zbekiston, dunyodagi oltin zaxiralarining katta qismini o‘zida saqlaydi. Mamlakatning oltin zaxiralari Jahon oltin ishlab chiqaruvchilari orasida o‘zining katta ulushi bilan ajralib turadi. O‘zbekistonning oltin zaxiralari asosan Toshkent viloyati, Qashqadaryo viloyati, Navoiy viloyatidagi yer osti konlaridan va boshqa mintaqalardan olingan. Ayniqsa, Navoiy viloyatidagi **Muruntau** oltin koni O‘zbekiston va dunyo miqyosida eng yirik oltin konlaridan biridir. Ushbu kon dunyo bo‘yicha oltin qazib olishning yetakchi joylaridan biri hisoblanadi.

O‘zbekistonning oltin zaxiralariga oid ma'lumotlar quyidagi tarzda tasvirlanadi:

**O‘zbekistonning oltin zaxiralari (million troy unsiya)**

| **Hudud** | **Oltin zaxirasi (million troy unsiya)** | **Qazib olish darajasi (yillik)** |
|---|---|---|
| **Muruntau** (Navoiy) | 1700 | 80-90 tonna |
| **Zarafshon** (Samarqand) | 330 | 15-20 tonna |
| **Qizilqum** (Jizzax) | 90 | 5-7 tonna |
| **Tashkent** (Toshkent) | 50 | 3-5 tonna |
| **Jahon miqyosi** | 20000 | - |

Jadvalga qaraganda, **Muruntau** oltin koni O‘zbekistonning eng yirik oltin zaxirasiga ega bo‘lib, yillik qazib olish darajasi 80-90 tonnani tashkil etadi. Bu, mamlakat oltin sanoati uchun strategik ahamiyatga ega bo‘lib, dunyodagi oltin ishlab chiqarish hajmida katta o‘rinni egallaydi.

**O‘zbekistonning oltin ruda ishlab chiqarish miqdori**

O‘zbekistonning oltin ruda ishlab chiqarish miqdori ham har yili ortib bormoqda. Bu o‘sish davlat tomonidan joriy etilgan yangi texnologiyalar va modernizatsiya jarayonlarining samarasi bo‘lib, shu bilan birga, xalqaro bozorda O‘zbekistonning oltin eksportini ham oshirmoqda. Oltin rudasini qazib olish jarayonida ishlatiladigan texnologiyalar, xususan, **siyanid yordamida tozalash** va **merill-krou** jarayonlari samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024



O‘zbekistonning oltin ruda ishlab chiqarish miqdoriga oid ma'lumotlar quyidagi jadvalda keltirilgan:

**O‘zbekistonning oltin ruda ishlab chiqarish miqdori (tonna)**

| Yil | Oltin ruda ishlab chiqarish (tonna) | Yillik o‘sish foizi (%) |
|---|---|---|
| 2019 | 92,000 | 5.2% |
| 2020 | 95,000 | 3.2% |
| 2021 | 98,500 | 4.7% |
| 2022 | 102,000 | 4.4% |
| 2023 | 105,000 | 2.9% |

Oltin ruda ishlab chiqarish miqdori yildan yilga ortib borayotganini ko‘rish mumkin. 2023-yilda ruda ishlab chiqarish 105,000 tonnani tashkil etdi, bu esa O‘zbekistonning oltin sanoatida yangi texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish orqali olingan ijobiy natijadir.

**O‘zbekistonning oltin ishlab chiqarish texnologiyalari**

O‘zbekistonning oltin ishlab chiqarish sohasida qo‘llanilayotgan texnologiyalar bir necha bosqichdan iborat. Asosiy texnologik jarayonlar quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

1. **Qazib olish**: Oltin rudasi ko‘p hollarda ochiq usulda, ya'ni yer yuzasidan qazib olinadi. Muruntau kabi yirik konlarda qazib olish jarayoni ochiq usulda amalga oshiriladi.
2. **Tozalash**: Oltin rudasini tozalashda siyanid yordamida ajratish usuli keng qo‘llaniladi. Bu jarayonda oltin rudasidan oltin ionlari siyanid eritmasi yordamida ajratilib olinadi.
3. **Eritish va qayta ishlash**: Tozalangan oltin eritmasi yuqori haroratda eritilib, quyilgan oltin bloklari shaklida ishlab chiqariladi.
4. **Eksport**: O‘zbekiston oltini nafaqat ichki ehtiyojni qondirish uchun, balki global bozorlar uchun ham eksport qilinadi. Yirik konlar, masalan, Muruntau, oltinni qayta ishlash va eksport qilish jarayonlarini yanada samarali tashkil etishni ta'minlaydi.

**O‘zbekiston oltin sanoatining rivojlanish istiqbollari**

O‘zbekistonning oltin sanoatining istiqbollari juda katta. Oltin zaxiralarini yanada samarali ishlab chiqarish va yangi texnologiyalarni joriy etish orqali, mamlakat oltin ishlab chiqarishda global miqyosda o‘z pozitsiyasini mustahkamlashga intilmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2023-yilgi nutqlarida, oltin sanoatini yanada raqobatbardosh va barqaror qilish maqsadida ekologik xavfsizlikka alohida e'tibor qaratilgan. Ayniqsa, oltin qazib olishda ekologik zararlarni kamaytirish va energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan choralar ta'kidlangan.

Bundan tashqari, O‘zbekiston oltin sanoatida **raqamli transformatsiya**ga katta ahamiyat bermoqda. Raqamli texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga integratsiya qilish, ishlab chiqarishning samaradorligini oshirish va energiya sarfini kamaytirishga yordam beradi. Yangi texnologiyalar, masalan, avtomatlashtirilgan kon qazib olish tizimlari va oltin ajratish jarayonlaridagi yangiliklar, O‘zbekistonni oltin sanoatining yirik ishlab chiqaruvchisi sifatida global bozorlar bilan yanada raqobatbardosh qiladi.

**Xulosa:** O‘zbekistonning oltin sanoati mamlakat iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri bo‘lib, katta iqtisodiy salohiyatga ega. Oltin zaxiralari va ruda ishlab chiqarish miqdori har yili ortib borayotgan bo‘lib, bu mamlakatning oltin sanoatini rivojlantirishga qaratilgan strategiyalari va yangi texnologiyalarni joriy etish jarayonlarining natijasidir. Muruntau kabi yirik konlar, oltin ishlab chiqarishdagi texnologik jarayonlar va eksport salohiyati mamlakatni jahon bozorida oltin ishlab chiqarishda yetakchi o‘rinda tutishga yordam beradi. Shuningdek, Prezident Shavkat Mirziyoyevning

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024



ekologik xavfsizlikka alohida e'tibor qaratishi va raqamli transformatsiyani rivojlantirishga qaratilgan farmonlari O‘zbekistonning oltin sanoatining yanada barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Oltin ishlab chiqarishning texnologik innovatsiyalari, samarali boshqaruv va iqtisodiy o‘sish bilan birgalikda, O‘zbekiston oltin sanoatini dunyo miqyosida mustahkamlashga intilmoqda.

**Adabiyotlar ro'yxati**

1. Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2021-yil 4-martdagi «O'zbekiston Respublikasi oltin sanoatini rivojlantirishni yanada kengaytirish va modernizatsiya qilish» haqidagi qarori. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 2021.
2. Abduvakhidov, S. (2019). O'zbekistonda oltin qazib olish va uning iqtisodiy ahamiyati. – Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
3. Yusufov, A. (2020). Oltin konlarining geologiyasi va rivojlanish istiqbollari. – Tashkent: O'zbekiston Geologiya va Mineral Resurslar Institutining nashri.
4. Islomov, R., & Turg'unov, A. (2018). O'zbekistonda oltin qazib olishning ekologik muammolari. – Tashkent: O'zbekiston Ekologiya va Atrof-Muhitni Muhofaza qilish jamiyati.
5. Hammadi, Z., & Nikitina, V. (2021). The role of technological innovations in the gold mining industry. – Journal of Environmental and Economic Research, 15(2), 56-70.
6. Khujaev, S. (2019). Oltin qazib olishda kimyoviy jarayonlar va ularning atrof-muhitga ta'siri. – Tashkent: "Fan" nashriyoti.
7. Gubaydullin, A., & Akhmedov, D. (2020). O'zbekistonda oltin ishlab chiqarish texnologiyalarining rivojlanish tendensiyalari. – International Journal of Mining Science, 10(4), 111-118.
8. Hamidov, A. P., & Ro‘zmamatova, M. U. (2025). A new type of innovative fertilizer production technology based on Khoudag bentonite. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, *5*(3), 298-301.
9. Bozorovich, Eshqurbonov Furqat, and Hamidov Azim Panji O‘G‘Li. "XOVDAG BENTONITINING SANOATDAGI AHAMIYATI VA FIZIK-KIMYOVIY TAHLILI." *Механика и технология* 2 (9) Спецвыпуск (2024): 149-153.